

SM101

Over journalistieke integriteit en de afkalving van het rationeel discours

Ik werd gebeld door een journalist om een bijdrage te leveren aan één van de vele praatprogramma's op tv. Niet om eraan deel te nemen, maar om achtergrondinformatie aan te leveren bij een item. Het betrof een populair onderwerp en ik kreeg uitgebreid de gelegenheid zowel wetenschappelijke als anekdotische achtergrondinformatie te verstrekken. De journalist was erg gehaast, want het ging om een onderwerp dat dezelfde avond nog zou worden uitgezonden.

Ik keek het programma. Na drie minuten was het betreffende item voorbij. Geen bronvermelding, geen onderbouwing, maar een vluchtige, frivole benadering met al even vluchtige en frivole commentaren van de bekende tafelgasten.

Begrijp me niet verkeerd: ik wéét hoe het werkt. Zo zijn praatprogramma's. Veel onderwerpen, veel verschillende gasten, weinig diepgang. Meerdere praatprogramma's op een avond, iedere dag van de week. Ik wéét dat die praatprogramma's niet bedoeld zijn voor journalistieke diepgang of wetenschappelijke nuance, maar voor entertainment, hapklare brokken, volksvermaak.

Toch vind ik het verontrustend en beangstigend tegelijk dat de gehele journalistieke keten, alle makers van dit soort programma's en wij als 'kijkvolk' hier in gelijke mate bij betrokken zijn. Want goed nieuws verkoopt niet. De nuance verkoopt niet. *We wánt to be entertained, nééd to be entertained.* De nieuwsonderwerpen die ertoe doen, die een verschil zouden kunnen maken en die onze gewoontes zouden kunnen doorbreken, maken op deze manier geen enkele kans.

In deze tijden van anti-intellectualisme en anti-wetenschap, waar onderbuikgevoelens gelijk worden gesteld met feiten, waar persoonlijke meningen even zwaar wegen als wetenschappelijk bewijs, waar complotdenkers evenveel aandacht krijgen als wetenschappers, staat het rationeel discours onder druk. Het kalft af. En het gebeurt terwijl we er vanaf de luie tv-bank naar kijken met onze smartphone op schoot.

'Wetenschap is ook maar een mening' hoor je dan zeggen. Het is bijna niet uit te leggen hoe stupide die uitspraak is. En hoe gevaarlijk. Ik noem het 'graduele collectieve normdegradatie'

en het is overal om ons heen. Het is alsof het rationeel discours en daarmee de waarheid en werkelijkheid door een zware, klamme deken wordt afgedekt. We moeten die deken zo snel mogelijk van ons afwerpen.

Toen ik de betreffende journalist naderhand wees op het ontbreken van een bronvermelding en het ordinair platslaan van het onderwerp, kreeg ik precies dezelfde reactie als tijdens het interview: ‘geen tijd, erg druk, ik moet door’. Het is al erg genoeg als je jezelf ervan bewust wordt dat je in een pan met water zit die op hoog vuur staat. Het wordt pas écht beangstigend als je vervolgens om je heen kijkt en ziet dat bijna iedereen in diezelfde pan zit. En vrolijk naar je zwaait.

Meer weten?

<https://www.demensalsgrens.nl>

‘De mens als grens — Over de onbuigzame barrières van ons bestaan’.